

Ekonomia

Henrike Galarza

Europako Batzordearen makila eta Europako Banku Zentralaren kea

Jean-Claude Juncker Europako Batzordearen buruari idatzitako gutun batean, Rajoy jaunak itxaroteko erran dio. Izan ere, Espainiako 2015eko aurrekontu publikoak defizitaren mugak gainditu arren, Espainiako PPko buruzagiaren ustez ezin zaio gehiagorik eskatu «hain ongi egin duen» ekonomia nazional bati. Estatu espainoleko hutsegite finantzarioaren 'ingurumaria' azaltzean, Rajoy jaunak munduko ekonomia-aren hazkundearen uzkurtzea eta inflazio tasa txiki eta negatiboak aipatzeaz gain, 2015eko hauteskunde autonomiko eta tokikoetan izandako aldaketa politikoak salatu ditu, «zenbait aurrekontu publikoren desbideraketa nabarmenak» izendatzeraino. Jarraian, «Eurogunearen egonkortasuna eta gure jendartearen ongizatearen hobetzea Europako Batasunaren funtsezko helburuak» direla gogoratzean, Espainia zigortzea, haren gobernuari isuna ezartzea, paradoxaltzat jo du estatu espainoleko jardueran dagoen gobernuburuak, «lortutako aurrerapausoak» kontuan harturik. Ildo horretan, beharrezko neurriak hartzeko konpromiso pertsonala azaldu du, gobernu berrian izanez gero... Azken argudio gisa, Hazkunde eta Egonkortasunerako Itunaren gehiegizko defizitaren herri baten aurkako lehenbiziko prozedura zigortzailea Espainiako erresumarena litzatekeela adierazi du.

Joan den maiatzean bidalitako lau orrialdeko testu horretan zehar, hizkuntza diplomatikoa, lerroarteko mezuak, benetako datuak eta egia erdiak nahasita daude, borondate oneko azalpen eta engaiamendu hutsalekin batera. Erabat logikoa izan da alderdi batzuetan, Europako Batzorde eta Eurotaldean

nagusiki, sortutako harrabotsa, nahiz eta azkenaldi honetan malgutasunaren aldeko iritziak agertu, Alemaniatik baita ere. Eurokraziaren ohiturei jarraikiz, adibideak ez dira faltako, ezer ez gertatzea da afera horren amaiera isila.

Bitartean, Draghi jaunak 2014an hasitako finantza aktiboen erosketen programaren barnean, bigarren deialdi bat egin berri du: finantza enpresek, bankuak barne, egin dituzten inbertsioen truke euro 'berriak' banatzera doa Europako Banku Zentrala, beti ere urteko inflazio tasa %2ra iritsi arte, Eurogunean jarduera ekonomikoa berpizteko. Duela bi urte emandako bultzada finantzarioaren emaitza homeopatikoa ikusirik, zalantza asko dago bigarren horren benetako eragin makroekonomikoez. Estatu Batuetan, Erreserba Federalaren Bankuak ez du interes tasa igo, lehenbiziko seihilekoan hango ekonomiaren soldatak eta lanpostuak pentsatu baino gutxiago hazi ondoren. Gainera, datorren azaroan egin beharreko presidentetzarako hauteskundeetan Trump ahoberoa presidente izateko aukeraren bat izatea ez da egonkortasun ekonomikorako laguntza hoberena. Ez du ematen Europako Banku Zentrala erosketa horiek abagune egokienean egiten ari denik, baina indarrean dauden haren estatutuen arabera ez du bertze aukerarik.

Hego Euskal Herriko (des)inbertsioak sistema globalean

Azkenean, ofizialki iragarri dute: Iruñeko Landabengo VWen lantegian bigarren eredu bat 2018tik aurrera ekoiztuko dute. Eredu berriaren gaztelerazko izengoitia 'todocamino' izanda, pentsatzekoa da SUV (*sport utility vehicle*) motatakoa dela, eredu kutsakorrenetarikoa, alegia. Dagoeneko 'todoterreno' hitza ekologikoki gordinegia dela onartuz, beharbada Opu-seko sortzailearen liburu nagusiaren izenburuari keinu bat egin nahi izan diote, *dieselgate* dela-eta merkatuen eta erosleen konfiantza berreskuratzeko edozein laguntza ona

delakoan. Beharrezko inbertsioen kopururik ez da iragarri, nahiz Landaben lantegiko bizpahirurehun lanpostu berriez mintzatu diren. Ikustekoa da gero hornitzaileen plantillak ere handituko diren edo ez. Oraino jakin den kontu baskarra TRW enpresatik etorri da: aurtengo apiril arte kaleratutako 100 lagun baino gehiago ez dituela kontratatuko, baina datozen hilabeteetarako aldi baterako ia 200 kontratu berri egitera doala iragarri du, inolako lotsarik gabe, erantsi genezake. Zer erran Arcelor Mittal enpresaren proposamenez? Nafarroa Garaiko Buñuel herrian ere bertze enpresa transnazional baten erabakia ari dira pairatzen: General Electricek bertan duen lantegia ixtearena, hain zuzen. Langileen proposamenei beti entzungor, lantoki horiek ixteko enpresek aurkezten dituzten sasiargudioak nahi dutena nahi dutenean egiteko estalki merkea bertzerik ez dira. Goiko eta urrutiko agintariak ezarritako aginduak behekoengana iritsi orduko, nekez negoziatzen daitezkeelakoan gaude. Aldiz, Viscofan enpresa transnazional nafarrak lantoki berri bat eraiki behar du, Oibar eta Kaseda herrien aldean. Atzerrian inbertsioak egiten baditu ere, enpresa horren plangintzan hurbileko jendearentzako lekuren bat egon badago. Irizpide kapitalista hutsez gain, inbertsioak egitearen, edo ez egitearen, erabakia politikoa da.

Azken urteetako lan erreformak direla eta, mobilizazio sendo eta baturik gabe ia ezinezkoa da lan baldintza duinak lortzea adinean aurrera doazen langileen kasuan eta, bertzeak bertze, andre, gazte eta epe luzeko langabeen artean. Hurbileko kasuak lekuko, politika ekonomiko neoliberalen asmoa da kapitalen arteko lehia langileen artean gertatzea. Izan ere, lan legedi aurrerakoiek, ongizate estatuak eta antzeko ekimen sozialek jende xumearen oinarritzko eskubideak babesten zituzten neurri berean, enpresa kapitalisten arteko lehia enpresa berberen artean –eta enpresa kontuetan: marketing eta teknikaren esparruetan– egitera behartzen zituzten. Aro keynesiar horretan, barne merkatuak itxita zeuden atzerriko finantza kapitalentzako, eta finantza legedi

zorrotzak zeuden, interes eta truke tasa nazionalen gaineko botere politikoa indartzeko.

Baina, 1970eko hamarkadan, desarautze neoliberalak truke tasa finkoen ezabatzearekin hasi zen, Amerikako Estatu Batuetako gobernuaren erabakiaren ondorioz. Truke tasa finkoak trabak ziren enpresa handien nazioartekotze egitasmoentzat. Jarraian, 1980ko urteetarako, finantza eragiketa nazionalen askatze/desarautzeak ugaltzen hasi ziren, nazioartean nagusitzen ari zen erokeria espekulatuileari aurre egiteko, Hego Amerikako herrien eta Mexikoko kanpo zorren krisiak barne. Bertzaldetik, gogoan izan Frantziako MATTIE, finantza merkatu globala, sozialdemokratek sortu zutela, geldiezina zen espekulazio finantzarioaren negozioaren zati bat berreskuratzeko esperantzan... Orduan hasi zen azkartzen lan legedi aurrerakoen aurkako eraso bortitz bezain suntsitzailea, ez soilki esparru legalean, jendartearen kontu guztietan baizik.

Horrela, langabezi tasak aspalditik handienak ziren garaietan, Thatcher andreak eta Reagan jaunak publikoki adierazitako mezuak: bertzeak bertze, langabe zeudenen aurkako adierazpen pozoitsuak; langile ‘pribilegiatuak’ aurkakoak, hasieran funtzionario eta enpresa publikoetakoak, edozein enpresatakoak gero; gastu publikoaren gehiegikeriak: erakunde publiko gehiegi, langile publiko gehiegi, soldata handiegiak... Poliziak, militarrek eta... politikariak kenduta, noski. *Divide et imperas*, ez zuten ezer berririk asmatu. Baina bai lortu egin zutela! Antikomunista porrokatuak, soldatak jaisten zituzten bitartean, enpresa handi eta pertsona aberatsen zergak jaitiaz gain, banakako kapitalismoaren aroa iragartzen ari ziren, etxebizitzaren merkatua eta baloreen burtsa espresuki aipatu gabe. Proletalgoaren zati nabarmen bat tranpan erori zen, telezaborrak eta Mario Conde bezalako pertsonaiek (bat-batean eta askotan ilegalki aberastutakoak) iritzi publikoaren miresmena zutelarik. Hala, tradizionalki ‘bizitza bateko erosketa’ zena –famiaren etxebizitzarena, alegia– espekulazio eragiketa bat bilakatu zen: etxea erosi, ez betiko bizi izateko, gero saltzeko baizik; ondoren berriro erosteko, eta abar, burbuila

lehertu arte. Egia da prozesuan zehar egundoko irabaziak lortu zituztela gutxi batzuek, baina handinahikeriaren pozoiak ia guztiongan eragin zuen, galtzaile eta irabazle nahasturik. Proletalgoa 'burges' bilakatzearekin batera, zor gehiago, gastu gehiago, egonezin pertsonal handiago, orduak sartzeko premia handiago, aisialdirako ordu urriegiak...

Ingurumari horretan, langile sindikatu eta mugimendu sozialek eskaintzen/eskatzen ditugun atxikimenduetatik langile asko urruntzea denbora kontua zen, herri industrializatu askotan gehiengo politiko ezin eskuindarragoak sendotuz. Azken asteotan Frantzia aldean gertatzen ari dena –koordinaturiko grebak, manifestazioak eta izandako istiluak– Holandako presidentek ezarri nahi duen lan erreformaren aurkakoa bada ere, sakoneko egonezinaren ondorioa ere badelakoan gaude: Nuit Debout ekimenean parte hartzen ari diren belaualdi burges gazteak haien gurasoak baino bizimodu apalagoa izatera doazela ohartzen ari dira. *Banlieue*-etako kumeek jaiotzatik dakitena ikasten ari dira orain, hobe berandu inoiz ez baino.

Hauteskundeak eta erreferendumak

Austria, Mexiko, Peru eta Italian izan diren hauteskudetan ezin ukatu batek baino gehiagok sorpresa ederrik jaso duenik. Azken orduko, postaz bidalitako, bozen zenbaketa arte ez zen Austriako presidente berririk hautatu. Muturreko eskuinaren hautagaiak azken txanpan huts egin zuen, ordu-ra arte inork espero ez zuen garaipena boto puska batetik galduz. Egiatan, oraindik aferak ez da amaitu, galtzailearen alderdiak helegitea jarri baitu gaizki egindako zenbait zenbaketa-prozeduraren kontura. Postu sinboliko hutsa omen da Austriako presidentetza, baina mugimendu aurrerakoi eta alternatiboentzat bozketan izandako emaitzak albiste txarra direlakoan gaude. Beharbada, herri horretako alderdi politiko tradizionalen porrot galantak ez dira ehuneko ehunean

hauteskunde parlamentarioetan errepikatuko, baina hurrengo gehiengo politikoaren eratzea, gobernu bat sustengatzeko modukoa, ultra arriskutsuen eskuetan legoke. Ekonomikoki aldaketa nabarmenik izan gabe ere, eskubide zibilen arloan gerta litekeena kezkatzekoa da.

Italiako tokiko hauteskundeetan ez da erabateko irabazle edo galtzailerik atera; ordu hauetan bigarren bozketa egiteke dago, eta, independente ugari denez, zaila da erratea eskuin edo ezkerraren gehiengorik dagoen. Berriki izan den lehengo bozketaldian, Berlusconiaren alderdiaren gainbehera eta Grillo komikoak zuzentzen duen Bortz Izar alderdiaren sendotzea izan dira gertakizun deigarrienak, Renzi lehen ministroaren alderdiaren emaitza epelez gain.

Urrutira begira, Perun ustekabe potoloena gertatu da: Kuczynski Ekonomia ministro ohiak irabazi omen du, Fujimori presidente ohiaren alaba azken hamar egunera arte inkestetan bozemaileen maitatuena izan bazen ere. Hala ere, bi hautagaiek lortu dituzten boz kopuruak arras parekatuak direlako, helegite asko jarri omen dituzte, behin betiko emaitzen iragarpena atzeratuz. Hautatutakoa edozein izanda ere, hain zatiturik dagoen biztanleriaren elkarbizitza baketsua ziurtatzea ez da lan erraza izanen, Kuczynski presidentearentzat bereziki, Fujimoriaren aldekoek hango Kongresuan erabateko gehiengoa dute eta.

Etiket hurbilago, Suitzako erreferendumean, bozemaileen laurdenak baino gehiagok oinarritzko eta guztientzako diru sarrera (batez bertzeko soldataren heren bat) banatzeari baietz erran diote. Ez da onartu proposamena, baina tradizionalki kontserbadore eta itxia izan den herri txiki horretan zerbait aldatzen ari delakoan gaude. 🍷